

AHİCE

TARİH

AHI EVREN KIZ ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ OKUL DERGİSİ

Osmanlı'nın Kılıcı:
Yeniçeriler

Şehzade Mustafa Olayı

Mevali Kavramı

Hegin ve Gong Siyaseti

Kürşad ve 40 Çerisi

İÇİNDEKİLER

Önsöz

Osmanlı'nın Kılıcı: Yeniçeriler

Şehzade Mustafa Olayı

Mevali Kavramı

Hegin ve Gong Siyaseti

Kürşad ve 40 Çerisi

Bulmaca, Oyun, Eğlence Köşesi

ÖNSÖZ

“Tarihi öğrenmeyenler, onu tekrar yaşamak zorunda kalırlar.”

George Santayana

Bugüne kadar tarihin pek çok tanımı yapılmış ancak üzerinde herkesin uzlaştığı efradını cami ağıyarını mani objektif bir sonuca ulaşılamamıştır. Bundaki en büyük etken ise tarihin, dünyayı şekillendiren modern ideolojilerin ortaya çıkmaya başladığı XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bir bilim hüviyeti kazanması ve “Tarih nedir?” sorusuna kısmen bu ideolojilerin yarattığı konjonktürel atmosfer içerisinde yanıt aranmaya çalışılmasıdır.

Sanayi Devrimi'nin hız kazandığı ve bağlı olarak hammadde-pazar rekabetinin kızıştığı bir dönemde tüm sömürgeci devletler, şanlı bir mazi/görkemli bir tarih yaratma kaygısına düşmüş ve tarihsel kroniklerini bu minvalde hakikati olabildiğince esneterek/çarpıtarak inşa etmeye başlamışlar, tarih yazımını emperyal hegemonyalarının bir aracı haline getirmişlerdir. XVII. yüzyıl Fransız ansiklopedistlerin ön-ayak olduğu bu süreç, akabinde rekabet halinde olduğu İngilizler'e ve daha sonraları tüm Avrupa'ya yayılmış ve en nihayetinde Fransız İhtilali'nden sonra ortaya çıkan nasyonalizm (milliyetçilik) akımının ve ulus devlet anlayışının körüklediği hamasi şovenizm akımına dönüşmüştür. Kant'ın ortaya attığı “Birleşik Avrupa Devleti” düşüncesine temel oluşturmak amacıyla Filhellenizm(Yunan Sevgisi) yüceltilmiş

ve Batı medeniyetinin temellerinin Greko-Romen(Yunan ve Roma) ve Judea-Christ(Yahudilik-Hristiyanlık) üzerinde yükseldiği tezi tarih kitapları üzerinden yeni nesillerin zihinlerine işlenmiştir.Kültür ve medeniyet alanında iyi ve üstün olan herşey filhellenik Batı entelektüelleri tarafından Yunan ve Roma uygarlıklarına hamledilmiş ve fakat bu medeniyetlerin ilham kaynağı olan Mısır, Anadolu, Mezopotomya, Hint ve Çin hep görmezden gelinmiştir.Abartılı Yunan sevgisi tarih kitaplarında o kadar ağır bir şekilde işlenmiştir ki Batı kendini “medeni”, dışındakileri ise “ıslah edilmesi gereken barbar dünya” olarak görmeye başlamış ve bu durumu sömürgecilik faaliyetlerinin mantığı gerekçesi haline getirmişlerdir.Bu yüzden hiçbir sömürgeci devlet öldürdükleri on milyonlarca insana acımamıştır.Yazılan çarpıtılmış tarihsel bilgiler milliyetçilik isyanlarını körüklemek için de bir argüman olarak kullanılmış ve çok sayıda imparatorluk -ki Osmanlı da bunlardan biridir.- bir anlamda yan/lı/ş tarih yazmının ve öğretiminin kurbanı olmuştur.Bu dramatik gerçeklik bizi Mustafa Kemal Atatürk’ün “Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir.Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat insanlığı şaşkırtacak bir hal alır.” sözünün ne kadar haklı olduğu tezine götürmektedir.Tarihin doğru yazılıp okutulması daha iyi bir dünyanın inşa edilmesi noktasında ulusların sahip olduğu belki de tek barışçıl silahtır.Aksi düşünüldüğünde, yani herkes kendi ego/etnosentrik, tek yanlı tarih savları üzerinde ısrar ettikçe medeniyetin, alt bileşenleri olan kültürlerle ayrışıp birbirini yok etmesi kaçınılmazdır.Günümüze gelinceye kadar bunun çok sayıda örneği yaşanmış ve medeniyet tarih boyunca defalarca kendini ya onarmış ya da sil baştan yeniden inşa etmek zorunda kalmıştır.Benzer bir sürecin yaşanması uzak bir ihtimal değildir.Bu yüzden tarihe karşı tarihsel bir sorumluluğumuzun olduğunun bilincinde olmak, bencil yerine sencil/insancıl olabilmek insanlığa yapılabilecek en büyük hizmetlerden biri olacaktır.

Vesselam...

Tarih Zümresi

Osmanlı'nın Kılıcı: Yeniçeriler

Yeniçeri kelimesinde bulunan çeri asker anlamına gelmektedir. Yani yeniçeri yeni asker anlamındadır. Yeniçeri ocağının ne zaman kurulduğu tam olarak bilinmemekle birlikte I. Murad zamanında temelini atıldığı düşünülmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nda padişaha bağlı kapıkulunun en büyük birimi olan ve Avrupa'nın ilk daimi ordusudur.

Devlete ait bir ordu olmadan önceki ordu, ücretli askerlerden oluşuyordu. Askerlerin ücretli olması vatan aşkının ve bağının oluşmasını engelliyordu. Ayrıca yeni yerler fethediliyordu ve buraların korunması gerekiyordu. Osmanlı İmparatorluğu'na düzenli bir ordu gerekiyordu.

Ordunun savaş esirlerinden oluşmasını ise I. Murad döneminde Gazi Süleyman Paşa tarafından uygulandı. Bu askerler “yeni zümre” ya da “yeniçeri” olarak isimlendiriliyordu. İlk başta çok küçük işlerle uğraşsalar da daha sonra durum büyüdü ve devşirme sistemi meydana geldi.

Devşirme sistemi, Osmanlı’da fethedilen bölgelerdeki Hristiyan ailelerin çocuklarının 1/5 ini alarak onları yeteneklerine göre yetiştirmeye dayanırdı; eğer güçlü ve dövüşmeye yatkın ise Yeniçeri ocağına, devlet işlerine yatkın ise Saray’a alınırđı. Yeniçeri askerleri üç ayda bir ulufe adı verilen maaş alır ve savaşa gittiklerinde savaş bahşışı alırlardı.

Devşirme sistemine göre;

Savaşta yetim, öksüz kalan küçük çocuklar savaş esiri olarak alınırđı. Rumeli ya da Anadolu’da bulunan Müslüman ailelere verilirdi. Aileler deki eğitim süresi çocuğa göre değişir, eğitim ya 5 yıl ya 8 yıl ya da daha fazla sürer; eğer bir sonuç alınmaz ise bu çocuklar uygulama dışına alınırđı. Bu çocuklara da “Türk üzerinde olan oğlanlar” adı verilirdi. Devlet kayıtlarında bu çocuklar “acemi yeniçeri” olarak geçerdi. Bazen bir aileye birden fazla oğlan verildiği de görölürdü.

Oğlanlar acemi ocağı denilen askerlik eğitim alacakları yere gecebilselerse onlara “torba oğlanı” denirdi. Bunlara torba oğlanı denilmesinin nedeni ise bu çocukların Türk ve Müslüman ailelerine verilmesine torba hizmet denmesiydi. Acemi oğlanları bazen 5, bazen 20, bazen de daha fazla süren eğitimlerden sonra asker olurlardı; yani Yeniçeri Ocağı’na alınırlardı. Buna “kapıya çıkma” denirdi.

Yeniçeriler kle değildir. Çünkü köleler mal gibi alınır, satılır, değerlenir ya da takas edilirdi; oysaki yenierilerde böyle bir durum yoktu. Askerler hükümdara karşı özel bir bağlılığı olan kişilerdi. Hatta hükümdara damat dahi olabilirlerdi. Bu bakımdan bu askerliğin eski statülerinin kle oldukları ama yeni statülerinin kle değil, padişahın kulu olduğunu belirtebiliriz.

Yeniçeriler, tımarlı sipahilere göre devlete daha fazla maliyete ml olurlardı ama bir o kadar da değerliydi. Tımarlı sipahiler, savaş esnasında ilk ne sürülen ve düşmana ilk darbeyi vuran kişilerdi ancak tımarlı sipahilerden sonra yeniçeriler gelir ve öldürücü darbeyi vururlardı. Kısaca eğitilmesi zaman alan, devlete maliyeti tımarlı sipahilerden daha fazla olan yeniçeriler padişah gözünde değerli askerlerdi.

YENİÇERİ OCAĞI YÖNETİMİ NASILDI?

Yeniçeri ocağı, iç işlerinde bir zamana kadar padişaha değil, yeniçeri ağası denilen bir makama bağlıydı. Yeniçeri ağası, Ocak içindeki adlı ve idari yapıdan sorumluydu. Yeniçeriler, padişah tarafından ya da sadrazam tarafından değil ancak ve ancak yeniçeri ağası tarafından cezalandırılır ya da infaz edilirdi. Yenierilerde infazlar ve cezalar da gizlice yapılırdı.

Yeniçeri ağalarının atamaları sekbanbaşı denen bir kurumdan yapılırdı; yeniçeri ağasını ise ancak padişah azledildi. Ta ki II. Beyazıd ve Yavuz Sultan Selim'e kadar. Bu zamanlardaki yetki değişiminin nedeni ise yeniçeri ağalarının orduyu padişaha karşı kışkırtma ve hatta isyan girişimleri olmuştur. Bu iki padişah zamanında çıkan isyanlar devrin yeniçeri ağalarının idamları ile son bulmuştur ama artık sekbancıbaşının yeniçeri ağası olması ya da ataması uygulaması kaldırılmış yerine kul kethüdâsı, zağarcıbaşı, turnacıbaşı olarak sıralanan katar ağaları içinde devredilme uygulaması gelmiştir. Bozulma dönemlerinde bu içeriden yeniçeri ağası ataması vahim durumlara neden olmuştur. I. Mustafa ve Genç Osman'ın katledilmesinde, tahttan padişah indirip tahta padişah çıkarmada bu ağaların taraf tutmasının etkisi konuşulmaya başlanmıştır.

Yeniçeri ağasından sonra gelen ocak ağlarına “katar ağaları” denirdi. Ayrıca ocak zâbitleri, yeniçeri kâtibi, ocak imamı, solakbaşı, bölükbaşı, baş yayabaşı, kethüdâ yeri ağa, muhzır ağa, başçavuş ağa, haseki ağa, turnacıbaşı, kul kethüdâsı gibi makamlar da bulunmaktaydı. Bu adı sayılan makamlara ocakta yetişmiş olanlar alınırdı ve bir düzeye kadar yetkililerdi.

YENİÇERİLER NEDEN BOZULDU?

Yeniçeri Ocağı 17. Yüzyıldan itibaren gerilemeye ve bozulmaya başladı. Bu gerilme ve bozulma döneminin en önemli sebebi olarak yeniçerilerin askerlik dışında esnafılık da yapmasıdır. Hatta durum öyle bir hâle gelmiştir ki savaş zamanında esnafın yarısından fazlasının savaşa gittiği bilinmektedir.

Askerlerin, devletten başka kazanç kaynağının olması savaşlarda itaatsizliğe, savaş meydanından kaçmaya, askeri eğitimlere katılmama gibi disiplinsizliklere sebep oldu. Ayrıca yeniçerilerin evlenip çocuk sahibi olmaları da eve sağ salim dönme isteklerini arttırdığı için savaşmamayı dahi tercih ettiler.

Elbette ki Yeniçeri Ocağı sadece bu sebeplerden yıkılmadı, ocağın bir kuralının olmaması da bu sebeplerin yanında geldi.

Daha net bir ifadeyle, Osmanlı Devletinin kuruluş ve yükseliş döneminde savaşlarda etkin bir rol

oynayan yeniçeriler, ordunun onda birlik bir kısmını oluşturmalarına rağmen bu zaferlerini abarttılar. Bunun neticesinde kendilerinde siyasete karışma ve devlet yönetiminde etkili olma haklarını gördüler. Padişahları ya da valideleri öldürmeye kadar giden bu kibir onların devletin çöküşünde birinci derecede suçlu olarak görülmesine neden oldu. 17 Haziran 1826 tarihinde II. Mahmut Dönemi'nde, Sultan Ahmet Cami'sinde öğle namazından sonra Mehmet Esat Efendi tarafından okunan padişah fermanı ile birlikte resmen kaldırıldı. Bu olaya Vaka-i Hayriye adı verilmiştir.

Esmâ Nur YILDIRIM 10-A

BİLİNMEYEN YÖNLERİYLE “ŞEHZADE MUSTAFA OLAYI”

Seda Nur ALNIAÇIK | 10-C

*T*arihimizdeki dramatik olaylardan birisi hiç şüphesiz Kanuni döneminde meydana gelen şehzade Mustafa'nın boğdurulması hadisesidir. Konuyla ilgili pek çok araştırma yapılmış olmasına rağmen elde edilen sonuçlar internetteki malumatfuruş içerik üreticilerine ya da televizyonlardaki dizilere kötü birer senaryo olmaktan öteye gidememiştir. Bu yazıyı kaleme almaktaki amacım; doğru bilinen bazı yanlışları düzelterek olayın künhüne(asıl) vakıf olmamızı sağlamak ve bilimsel/objektif sonuçlara ulaşmaktır.

Şehzade Mustafa Kimdir?

Kanuni'nin Saruhan(Manisa) sancakbeyliği döneminde eşi Mahidevran Hatun'dan olma çelebilerdendir.Sırasıyla Saruhan, Amasya, Konya sancak beyliklerinde bulunmuş, babasına karşı isyan etmekten dolayı yargılanmış ve Nahçıvan Seferi'ne çıkan Osmanlı ordusunun Konya Ereğlisi'nde konakladığı sırada, padişahın otağında boğdurulmuştur.Katli, devlete isyan suçundan dolayıdır ancak deliller ve şahitler konusunda tartışmalar bulunmaktadır.Bazı tarihçiler, Hürrem Sultan'ın tahta kendi oğullarından

birini geçirmek için Şehzade Mustafa'ya tuzak kurduğu ve sonunu hazırladığını iddia etmektedir.

Olayın Arka Planı ve Gelişimi

Yavuz Sultan Selim'in *şark çibani* hastalığından mütevellit vefatından sonra rakipsiz ve sorunsuz bir şekilde 1520'de tahta çıkan I. Süleyman, hem batıda hem doğuda; hem karada hem de denizde büyük başarılar elde etmiş ve bu yüzden Avrupalılar tarafından *magnificent(muhteşem)* olarak anılan bir cihan padişahı olmuştu.Adalete verdiği önem ve çıkardığı yasalar *kanuni* olarak anılmasını sağlamıştır.Şiir sanatını seven, *muhibbi* mahlasıyla divan şairlerine taş çıkaran pek çok eser kaleme alan Kanuni'nin özellikle eşi Hürrem Sultan'a ithafen yazdığı manzumları meşhurdur.Rekabete girecek kardeşinin bulunmaması, babası I. Selim'den dolu bir hazine alması, ümera-vüzera ve

ulemanın en haslarına sahip olmasının yanında Batı'da meydana gelen Reform hareketi sonucunda Haçlı ittifakında çatlaklar oluşması vb. nedenler askeri açıdan elini kuvvetlendirmiş ve döneminde büyük fetihler yapılmasını sağlamıştır.

46 yıllık oldukça uzun saltanatı boyunca tabiri caizse at sırtından inmeyen Kanuni, Avrupa'yı güçlü rakibi Şarlken'e dar ettiği gibi, Şah Tahmasb'ın Şii temelli propaganda faaliyetlerine de kuru pabuç bırakmamış ve yaptığı İran seferleriyle doğu sınırlarını neredeyse Basra Körfezi'ne kadar dayandırmıştı.

Ancak saltanatının sonlarına doğru Coğrafi Keşifler'in ve Fransa'ya verilen Kapitülasyonlar'ın yarattığı olumsuz ekonomik etkilerin çarşı-pazarda açıkça hissedilmeye başlanması -ki Osmanlı enflasyonla ilk kez bu dönemde tanışmıştır.- reaya(halk) ve devlet adamları arasında artık Kanuni'nin kocadığı tahttan çekilmesi gerektiğiyle ilgili şayialar(söylenti) dolaşmasına neden olmaktaydı. Her ne kadar Kanuni sürekli sefere çıkarak bu söylentileri savuşturmaya çalışsa da saraydaki çıkar çevreleri tarafından körüklenen gizli bir iktidar mücadelesinin baş gösterdiği ve Amasya'da sancakbeyliği yapan Şehzade Mustafa'nın da etrafındaki insanların yanlış yönlendirmesi sonucu bu cereyana kapılarak bir hamle yapma aşamasında olduğu aşikar görünmektedir.

Yaygın kanı, Hürrem Sultan'ın bu saltanat yarışında Şehzade Mustafa'yı bertaraf etmek ve kendi oğlu Selim'in bahtını/tahtını yapmak için damadı Sadrazam Rüstem Paşa ile birlikte sahte mektuplar etrafında bir dizi entrikalar çevirdiği yönündedir. Dönemin şairlerinden Taşlıcalı Yahya Bey şehzade Mustafa'ya kurulan tuzağı aşağıdaki beyitinde şöyle ifade eder:

Γ

Bir iki egri fesâd ehli nitekim şemşîr,

Bir iki nâme-i tezvîri kıldı katline tîr.

┘

(Kılıç gibi eğri birkaç fesatçı, birkaç sahte mektubu [şehzadeyi] öldürmeye ok gibi kullandılar.)

Bu düzmece mektuplar, Şehzade Mustafa'nın babası Kanuni henüz hayatta iken onun tahtına göz diktiğine ve isyana hazırlandığına delil olarak gösterilmektedir.Şehzade Mustafa'yı çok seven, ona güvenen ve hakkındaki iddialara itibar etmeyen Kanuni, telhisçilerden(mektup özetleyen) kendisine bir daha bu tür şeylerle gelmemelerini emreder.Aynı şekilde Amasya sancakbeyi olan Şehzade Mustafa da onun tahta çıkması durumunda kendilerine gün doğacağını düşünen bir grup tarafından yanlış yönlendirilmektedir.Makam-mansıp derdindeki bu muhterisler, safdil şehzadeyi *“Hünkarımız Kanuni tahtı size bırakacak, lakin Rüstem Paşa buna engel oluyor.Siz en iyisi sakal bırakın ve tuğ dikin ki babanız niyetinizin ne olduğu anlasın ve tahtı size bıraksın.”* gibi sözlerle kandırmaya çalışıyorlardı.Şehzade Mustafa da bu laflara kanıp onların dediklerini yapmış ve sakal bırakıp tuğunu dikmişti.Halbuki Osmanlı yönetim örfünde sakal bırakmak ve tuğ dikmek hükümdarlık/padişahlık alametiydi ve her ikisi de şehzadelere yasaktı.Zira bu alametleri yerine getiren şehzade başa geçmek istediğini dile getirmiş demektir.Döneme ait yukarıdaki minyatürde Şehzade Mustafa'nın sakal bıraktığı görülmektedir.Bu durum şehzadenin defacto(fiili) olarak babası Kanuni'ye isyana hazırlandığı şeklinde yorumlanmaktadır.

Kanuni'nin şehzade Mustafa'yı gözden çıkarmasında etkili olan bir başka etken de muhtemelen onun, dedesi Yavuz gibi insanları etrafına toplayan karizmatik bir liderliğe sahip olduğunu düşünmesiydi.Yeniçerilerin ve halkın sevgisini kazanan şehzade Selim de babası II. Bayezit'e isyan etmiş ve giriştiği mücadele sonunda tahtı kendisine bırakmaya zorlamıştı.

Tüm bunların tesiriyle vehimleri gün be gün artan ve Şehzade Mustafa hakkında kafasında kuşkular oluşmaya başlayan Sultan Süleyman, “*Güvenilen bir kölenin efendisinin parasını irtikap ettiğine ve ona karşı bir tuzak kurduğuna*” ilişkin hayali bir hikâyeyle güvendiği din alimlerine başvurarak buna karşı ne yapılması gerektiğini sordu. Dönemin önemli âlimlerinden olan Ebussuud Efendi, Kanuni’ye “*Bu durumda köleye ölünceye kadar işkence yapılması uygundur.*” yanıtını verdi. Şeyhülislam Ebussuud’un fetvası aslında “*Şehzade Mustafa’nın devletin nizamı için katledilmesi şer’an münasıptır.*” demektir ve bir anlamda Kanuni’nin can ve aslan parçası şehzadesinin ölüm fermanıydı.

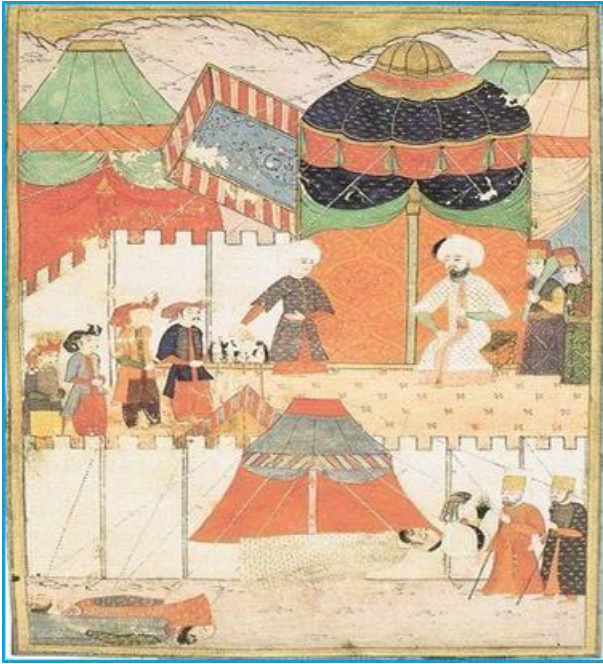

Rüzgar, Hürrem Sultan ve damadı Rüstem Paşa'dan yana esiyordu. 1553 yılında İran Seferi için yola çıkan Damat Rüstem Paşa, Aksaray taraflarına gelince orduyu durdurdu ve ihtiyarlığı sebebiyle sefere çıkamayan padişahın Dimetoka'da oturmasının, yeniçerilerin Şehzade Mustafa'ya yatkınlığını daha da arttırdığını ve artık onun hükümdar olmasını istedikleri dedikodusunun kullar(askerler) arasında giderek yayılmakta olduğunu Divan'a bildirmesi için sipahiler ağası Şemsi Ağa'yı(Şemsi Paşa) ivedilikle İstanbul'a yolladı.Padişahın bizzat askerinin başında sefere çıkmasını arz ederek, Aksaray'dan ileri gitmeyip bekledi.Bu haber, Dimetoka'da dinlenmeye çekilen Kanuni'ye ulaşınca padişah, Rüstem Paşa'yı geri çağırdı ve 1553 Ağustos sonlarında İran Seferi'ne bizzat kendisi çıktı.Öteden beri olan dedikoduları yolda da işiten padişah, hâlâ oğlunun kendisine karşı bir komplonun içinde olduğuna inanmak istemiyor, müfsidlerin(fesatçılar) kendisini aldatmaya çalıştığını ve bu doğrultuda dedikodular yaydıklarını düşünüyordu.Ama şehzade Mustafa'nın İran Şahı Tahmasb ile yazışmaları eline geçince kerhen nihai kararını vermek zorunda kaldı.Bugün Topkapı Sarayı'nda muhafaza edilen bu mektuplara göre şehzade Mustafa, İran Şah'ının kızıyla evlenip Safeviler'in desteği ile tahta geçecekti. Daha yakın zamanda İran şehzadesi Elkas Mirza da İstanbul'un desteği ile ağabeyi Şah Tahmasb'a karşı isyan etmişti.Kanuni'nin zihninden Safeviler'in mukabele etmek ve intikam almak için Mustafa'yı kullanabilecekleri düşüncesi geçiyordu.

Biraz acımasız görünse de şeriatın kestiği parmağın acıma lüksü yoktu ve Kanuni, Ebussuud'dan aldığı ancak uygulama konusunda mütereddit davrandığı fetvanın mucibini yapmaya muhtemelen bu süreçte karar verdi.

Kütahya sancakbeyi Şehzade Bayezid'i Rumeli muhafazasında bulunmak üzere Edirne'ye gönderdi.21 Eylül tarihinde Afyon/Bolvadin'e varan orduyu Saruhan Sancak Beyi Şehzade Selim askerleriyle karşıladı, ertesi gün padişahın huzuruna çıkıp el öptü ve kendisinin de sefere iştirak etmesi emredildi.5 Ekimde Konya-Ereğli yakınındaki Akhüyük köyüne varıldığında Şehzade Mustafa orada tüm maiyetiyle birlikte çadır kurmuş halde orduyu karşıladı.Yanıdakiler şehzadeyi Kanuni'nin huzuruna çıkmaması, aksi halde başına kötülük geleceği konusunda uyardılar.Ancak talihsiz şehzade söylenenlere kulak asmadı ve kaderine yürümeyi tercih etti.Çünkü babası Kanuni'ye, onun kendisine güvendiğinden daha fazla güveniyor ve bir kötülük gelmeyeceğini düşünüyordu. Masumiyetini göstermek istediği ya da başına gelecekleri hissetmiş olacağı içindir ki babasını karşılamaya üzerinde beyaz bir kaftan olduğu halde gitti.

Ertesi gün bütün devlet erkani şehzadeye gelerek el öptüler, hepsine hil'atler giydirildi.Şehzade Mustafa da atına binerek padişahın makamına geldi. Divanhanesine yakın bir yerde atından inerek yürüdü.Vezirler önüne düşerek

padişahın çadırı önünde onu selamladılar. Şehzade Mustafa babasının elini öpmek üzere Otağ-ı Hümayun'a girdiğinde karşısında yedi dilsiz cellat onu karşıladı ve hemen üstüne atılarak boğmak istediler.Ancak Mustafa bunların elinden kurtulup kaçarken, dönemin güçlü güreşçilerinden biri olan ve saray hademeliği de yapan Zal Mahmud ağa yetişerek şehzadeyi yere düşürdükten sonra urganı boğazına sardı ve talihsiz şehzade çırpınarak ruhunu teslim etti. Bazı rivayetlerde padişahın da bu sırada çadırda olup oğlunun katline nezaret ettiği, bir perdenin arkasında bulunduğu ve/ya onunla konuştuğu söylenir.

Şehzade Mustafa'nın şehadetinden hemen sonrasında mirahuru ile bir ağası daha götürülerek boyunları vurduruldu. Aynı sıralarda Kapıcılar Kethüdası gelerek Rüstem Paşa'dan Mühr-ü Hümayun'u aldı ve vezir Haydar Paşa'ya da azlini haber verdi. Bundan sonra mührü ikinci vezir Ahmet Paşa'ya vererek sadaretini müjdeledi. Daha sonra Kazaskerlere eşlik eden ulemaya şehzadenin cenaze namazını kılmaları için Ereğli'ye gitmeleri tembih edildi, namazdan sonra da cenazesi alınarak Bursa'ya götürüldü. Şehzade'nin ordu yerindeki şahsi hazinesi, çadırları ve hayvanlarına da devlet hazinesi tarafından el konulmuş, maiyetindeki adamların çoğuna da tımar ve zeametler verilmiştir.

Şehzade Mustafa'nın ölümü askerler ve halk arasında büyük tepki yarattı. Yeniçeriler, olaydan sorumlu gördükleri Rüstem Paşa'nın çadırına saldırdılar ancak onu bulamadılar. Matem göstergesi olarak kazan devirip öğlen yemeği yemediler ve Rüstem Paşa'nın azlini istediler. Kanuni'nin aynı gün içinde Rüstem Paşa'yı görevden alıp yerine Kara Ahmet Paşa'yı atamak zorunda kalmasının sebebi de bu baskı olarak görülmektedir. Yeniçeriler ayaklanıp kaç kere Rüstem Paşa'yı öldürmek isteseler de ya Şehzade Beyazıt tarafından ya da Sultan Süleyman'ın askerleri tarafından durdurulmuşlardır. Rüstem Paşa ise gizlice ordugâhı terk edip İstanbul'a dönmüştür. Şehzade Mustafa ya çok düşkün olan Şehzade Cihangir de Sultan Süleyman ile sefere gitmiştir. Ağabeyinin ölüm haberini alınca üzüntüden hasta olmuş ve Halep'te ölmüştür. Şehzade Mustafa'nın katlinden sonra Konya'da olan annesi Mahidevran Sultan ve ailesi (eşleri, kızları ve oğlu Şehzade Mehmed) Bursa'ya gönderildi. Lakin Şehzade Mustafa'nın ölümünden sonra askerler arasında çıkan "Şehzade Mustafa öldüyse oğlu var, tahta o geçer!" dedikodularını işiten Kanuni, torununun da boğdurulmasını emretti ve 7 yaşındaki Şehzade Mehmed babasının ölümünden bir süre sonra boğularak katledilip Şehzade Mustafa'nın yanına defnedildi. Şehzade Mustafa'nın türbesi, 1555 veya 1556'da kardeşi II. Selim tarafından yaptırılmış olup kitabesinde;

*“Şah Selim bin ilan Süleyman emr edüp oldı hoş bu ravzâ-i cennet-nümâ
Dedi tarihin edâyî bendesi merkad-i gülzâr-ı Sultan Mustafa”*

dizeleri bulunmaktadır.

Allah(cc), şehzadeye rahmetiyle muamale etsin ve mekanını Cennet-i âli
eylesin.

İSLAM SİYASET SOSYOLOJİSİ AÇISINDAN “MEVALİ” KAVRAMI

Zeynep ŞAHİN | 9-E

Mevali Nedir?

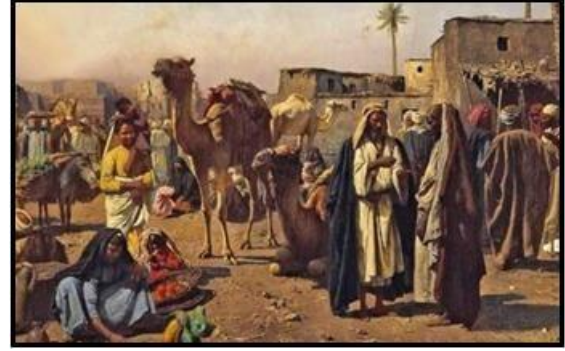
Etimolojik* olarak Arapça'daki *mevla* kelimesinin çoğulu olan mevali kelimesi “akraba, dost ve mirasçı” gibi anlamlarda kullanılmıştır. Kelimenin bir terim ya da kavram olarak kullanılması ise ilk İslam fetihlerinin ardından gerçekleşmiştir. Özellikle İranlılar, Türkler ve Berberiler'in İslamiyet'i seçmelerinin ardından “*Arap olmayan müslümanlar*”ı tanımlamak için mevali kavramı kullanılmıştır.

Emeviler döneminde kullanımı yaygınlaşan mevali kavramı aslında nevezuhur bir tabir değildir. İslam öncesi Cahiliye döneminden itibaren “*azad edilmiş köle*” sınıfından olan insanları tanımlamak için de aynı kavram kullanılmaktaydı. Ancak Emeviler döneminde daha spesifik (belirgin) bir anlam kazanarak sonradan İslamlaşan ve Arap asıllı olmayan müslümanları ifade etmek için kullanılmaya başlanmıştır.

Mevali Politikası Nedir?

Hız. Muhammed(sas) ve Dört Halife döneminde de kullanılan mevali kavramı herhangi bir ırkçılık belirtmezken Emeviler döneminden itibaren kısmen anlam değişimi ve genişlemesine uğramak suretiyle “*Arap olmayan Müslümanlar*”ı tanımlayan bir kelime olarak kullanılmaya başlamıştır. Emeviler’den önce kullanılan mevali terimiyle ifade edilen kişiler, hukuken

Müslüman Araplar’la eşit sayılırken; Emeviler ile birlikte bu durum tersine dönmüştür.

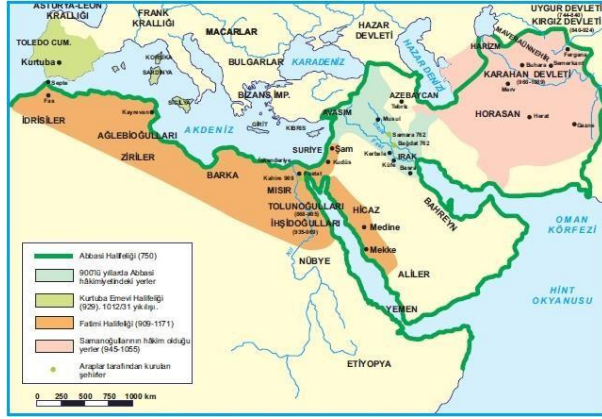

Mevali Politikası Ne Zaman Terk Edildi?

Emeviler’in izlemiş olduğu Mevali politikasının terk edilmesi, Abbasiler döneminde gerçekleşmiştir. Emeviler’in *Ebu Müslim İsyanı* ile miladi 750’de tarihten silinmesinin ardından *Ebu’l Abbas Abdullah* tarafından kurulan Abbasi Devleti’nde gayri Arap unsurlara karşı olan ırkçı mevali politikası terk edilerek yerine daha kapsayıcı olan ümmetçi politikalar izlenmeye başlanmıştır.

Bu dönemde devlet yönetiminde ve ordu kademelerinde daha fazla mevali istihdam edilmeye başlandı. Bu hoşgörü politikası Emeviler döneminde Türkler ile Arap fetihçiler arasında oluşan buzulların erimesini sağladı. Türkler’in İslamiyet’i daha yakından tanımalarını ve 751 Talas Savaşı’ndan sonra kitleler halinde Müslüman olmaya başlamalarına zemin hazırladı.

Abbasiler'in Mevali Politikası

Abbasiler döneminin başlaması ile birlikte Emeviler'in kullanmış olduğu

Abbasiler döneminde özellikle halife *Me'mun* döneminde Türkler, önemli ordu ve yönetim kademelerinde daha fazla görev almaya başladılar. Bu dönemde Abbasi ordusunda yer alan Türkler'in sayıları on bini bulurken; komuta kademesinin büyük çoğunluğu da Türkler'den oluşmaktaydı.

Emeviler'in uygulamış olduğu mevali politikasının Abbasiler tarafından terk edilmesiyle İslamiyet'in yayılması büyük bir hız kazanmıştır. Abbasiler'in uygulamış olduğu eşitlikçi politikalar sebebiyle gayri Arap olan tüm müslüman unsurlar, devlet içinde yüksek idari görevlerde bulunmuşlardır.

Bu duruma Abbasi yönetim elitlerinin mevalilerin devlet kademelerinde ve ordu hizmetlerinde daha hoşgörülü davranmalarının rolü olduğu söylenebilir.

Gerçekleştirdikleri fetihlerle geniş bir coğrafyaya yayılan Emeviler'in gücü hassaten Ümeyye soyuna dayanırken, nispeten daha kozmopolit (çok uluslu) bir toplum yapısına ve istimalet (hoşgörü) anlayışına sahip olan Abbasiler, kendi yönetim paradigmasını

ırkçı mevali politikası terk edilmiş ve Arap olmayan müslümanlara daha fazla önem vermeye başlanmıştır. Devletin kurulduğu andan itibaren Mevaliler, önemli makamlarda bulunmuşlardır. Hatta Emeviler'in yıkılıp yerine Abbasi Devleti'nin kurulmasında önemli roller üstlenmiş olan *Ebu Müslim* de aslen bir mevali idi.

oluştururken güçlerini sadece Araplar'a değil; mevalilere de dayandırmayı tercih etmişlerdir.

Bazı Arap kabilelerinin de destek verdiği Abbasi ihtilalinin meydana getirdiği siyasi ve sosyal karmaşa, zaman içerisinde Ümeyyeoğulları'nın ikinci sırada kalmalarına sebep olmuştur. Güçlenen Horasanlılar ve diğer mevaliler geçmiş mağduriyetlerinin de tesiriyle *Şuubiyye Hareketi*** denilen bir siyasi hareket başlattılar. Siyasî ve kültürel açıdan mevali grupların belirgin izlerini taşıyan bu hareket, müslüman dünyanın parçalanmasının nedenlerinden de biri oldu.

Abbasiler döneminde saraydaki yönetim kadrolarını tutan mevaliler, elde ettikleri mevkilerle statülerini iyice güçlendirdiler. Bunların bir kısmı Emeviler döneminde ikinci sınıf müslüman olarak görülen insanlardı. Diğer bir parça da kölelerdi. Devlet içerisinde valilik ve mütercimlik yapan mevaliler dışında *ümmü-veled**** olan mevali köle/cariyelere de rastlanırdı.

Abbasiler döneminde Araplar'ın devlet içerisindeki rolünün bütün alanlarda olduğu gibi orduda da azalması durduramayacakları bir başka gelişmeyi de hızlandırmıştır. Zira Emeviler'in yıkılmasında rol oynayan Abbasi ihtilalinin lideri Ebu Müslim Horasanlı bir mevaliydi. Mevaliler askerlik ve ordu işlerinde mühim rol oynamaktaydılar. Halifelerin mevalilerden oluşan şahsi *Hassa Ordusu*'nda Türkler etkin oldular. Hatta bu dönemde mevalilerin çoğunluğunun Türkler'den oluştuğu söylenebilir. Hatta bu dönemde mevalilerin çoğunluğunun Türkler'den oluştuğu söylenebilir. Hatta bu dönemde mevalilerin çoğunluğunun Türkler'den oluştuğu söylenebilir. Hatta bu dönemde mevalilerin çoğunluğunun Türkler'den oluştuğu söylenebilir. Hatta bu dönemde mevalilerin çoğunluğunun Türkler'den oluştuğu söylenebilir.

Toplumun değişim/dönüşüm yaşadığı ve halk katmanları arasında hızlı geçişlerin yaşandığı, yönetimin dayandığı esasların yeniden belirlendiği bu dönemde Emeviler'in yaşadığı devlet, toplum ve askeri düzenin ne şekilde değiştiği dönemin konjonktürel kavramlarından biri olan mevali tabirinin anlaşılmasıyla daha sarıh bir hale gelecektir.

İslam medeniyetinin teşekkül devrinin son büyük devleti sayılan Abbasiler'in ilk yüzyılında mevali kavramının ağırlığı Emeviler döneminde güç kazanan Arap asabiyesinin(milliyetçilik) çöküşünün de habercisiydi.Çünkü soy temelli bu iddia mevalilerin güçlenmesine paralel olarak zayıflayacak, merkezi otorite zayıflarken dış çevre unsurları giderek güç kazanacaktı.

Sonuç

İslam tarihinin önemli kavramlarından biri olan “mevali” mefhumunun tarihsel konteksi içerisinde değerlendirilmesi, Emeviler ve Abbasiler döneminin sosyo-politik atmosferinin anlaşılması bakımından oldukça önemlidir.Kavramı tamamen “ırkçılık” olarak değerlendirmek, fazlaca redüksiyonist bir hilaf-ı hakikat olacağı gibi, tarihsel gerçeklikle de örtüşmeyecektir.Cahiliye döneminde ortaya çıkan ve zaman içerisinde anlam değişimine uğrayan mevali kavramı, aslında bir anlamda Emeviler döneminde hilafet kavgası yüzünden tavan yapan Ümeyye oğulları egosentrizminin bir tezahürüne dönüşerek zaman içerisinde ırkçı çağrışımlar yapan ve Emevi milliyetçiliğiyle özdeşleşen bir kavram haline gelmiş ve devletin çöküşünde de önemli bir neden haline gelmiştir.

* : Kelime köken bilimi.

** : Emeviler ve Abbasiler döneminde mevaliler arasında gelişen hareket.

*** : Efendisinden çocuk doğurmuş olan cariye.

KAYNAKÇA

- ÖZDEMİR, Mehmet Nadir; “Abbasiler'in İlk Yüzyılında Mevali”.
(Google Akademik)

- ÇINAR, Ramazan; “Ortadoğu'da Irk Kavramı ve Kölelik”.

- <https://www.haberturk.com/mevali-ne-demek-mevali-politikasi-nedir-hteg-3556798>

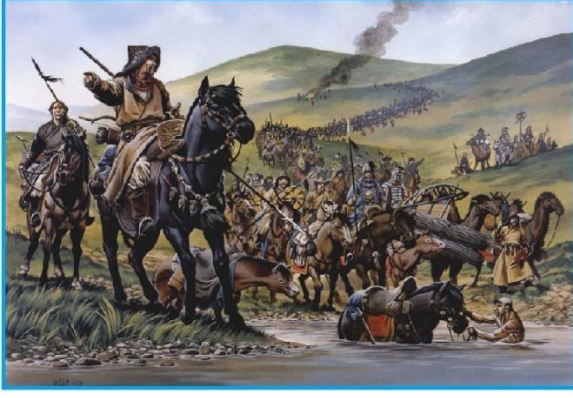

“ÇİN’İN HEQİN VE GONG SİYASETİ”

Ceylinaz DEMİR | 9-E

Tarih boyunca Türk-Çin ilişkileri dalgalı ve çoğunlukla gergin bir seyir izlemiştir. Bu durumun temel nedeni ise İpek Yolu hakimiyet mücadelesidir. Türkler’e haraç ve gümrük vergisi ödemek istemeyen Han(Çin) sülaleleri, Türk illerinde çevirdikleri türlü entrikalarla kardeşi kardeşe kırdırarak Orta Asya’da kendilerine kafa tutacak güçlü devletlerin oluşmasını engellemişlerdir.

Türkler’le Çinliler arasındaki ilk ilişkiler Asya Hun hükümdarı Teoman(Tu-man) döneminde başladı.Kuzeydeki Çin şehirlerini yağmalayan Hun savaşçılardan bıkan Qin hanedanı Çin Seddi’ni inşa etmeye başladı.

Teoman’ndan sonra başa geçen Mete Han(Mo-dun) Çin imparatoruna gönderdiği mektupta “Ok atan-yay geren başı boş Türk boyları tek bayrak altında birleştirip budun(millet) kıldığını” bildirmişti.Bu mektup bir anlamda sonraki süreçte yaşanacak hadislerin ipucunu vermekteydi.Zira M.Ö. 209’da ilk Türk ordusunu kuran ve “*On ’lu Sistem*”e göre yapılandıran Mete Han M.Ö. 200’de yaptığı *Baideng Muharebesi*’nde Çin’i yenilgiye uğrattı ve M.Ö. 198’de bir *Heqin Anlaşması* yapıldı.Anlaşmaya göre Han(Çin imparatoru), Hunlar’a her yıl belirli miktarda haraç(vergi) gönderecekti.Chanyü’ye(Hun kağanı) bir Han prensesi eş olarak verilerek “kardeşlik bağı” kurulacak ve bunun karşılığında Chanyü, Han’a saldırmayacaktı.Çin’i ele geçirip tabi kılmasına rağmen Mete Han, Türkler’in kalabalık Çin potası içerisinde eriyip asimile olmasından endişe ettiği için tekrar bozkır steplerine dönmeyi tercih etti ve Heqin Anlaşması her iki devlette yapılan taht değişimlerinde tekrarlanarak ve gönderilen haracın miktarı da tedricen arttırılarak M.Ö. 133’e kadar devam etti.

Savaş meydanlarında askeri güçle Türkler’i yenemeyeceklerini anlayan Çin imparatorları onları içeriden çökertmek için, eski savaş stratejistleri Sun-Tzu ve filozof Konfüçyus’un öğretileri etrafında şekillenip siyasi tarih literatürüne “Çin Entrikaları” olarak geçen ve Orhun Abideleri’nde Bilge Kağan’ın sık sık uyardığı şu yöntemleri uygulamışlardır:

- Hegin ve Gong siyaseti uygulama
- Değerli hediyelerle Türkler’i kendilerine bağlama/bağımlı hale getirme.

- Hediyeleri birden keserek Türk kağanlarını itaat altına alma.
- Kağan ve yabgu'yu birbirine düşürme(Kardeşi kardeşe kırdırma siyaseti)
- Türk boylarını birbirine karşı kışkırtma.(Böl-parçala-yönet siyaseti)
- Türkler'in düşmanlarıyla işbirliği yapma.(İttifak siyaseti)
- Çinlileştirme(Asimilasyon siyaseti)

Çin imparatorları göçebelere askerî operasyonlarla karşılık vermenin yüksek maliyeti ve etkisizliği karşısında onları yatıştırarak “*barışı satın alma*” yoluna yani *Heqin Siyaseti* uygulamaya zorlamıştır.

Zhang Qian adlı Çin elçisi, Asya'nın Batı Bölgeleri'ne yaptığı seyahatten sonra imparatora sunduğu raporunda “*eğer cömert hediyeler göndermek ve evlilik bağı kurmak yoluyla*” Wusunlar'la ittifak yapılırsa Hunlar'ın sağ kolunun kesileceğini bildirmişti. Üstelik bu bölgedeki devletlerle ticaret ve siyaset bağları güçlendirilirse Han(Çin) devletinin güçlenmesi de mümkündü. Elçi Zhang imparator Wudi'ye Hunlar'a karşı onların düşmanlarıyla heqin siyaseti(evlilik ittifakı) yapmasını tavsiye ediyordu.

Zhang'ın bu önerisi, Hun-Han arasındaki siyasi-askeri ilişkilerin mücadele alanını coğrafi olarak genişletti. Kısa zamanda Çin ve Orta Asya iki imparatorluğun çekişmesine göre konumlanan bir siyasal rekabet ortamına dönüştü. Wudi, Batı Bölgeleri'ndeki devletlere göz alıcı hediyelerle birçok elçi göndermekle onlara Han'ın gücünü göstereceğini, böylelikle hepsini vassal(tabi) ve bağ(ım)lı devletler yapabileceğini düşünüyordu. Yalnızca diplomatik misyonlarla bu işin kotarılamayacağı anlaşıldıktan sonra ise askerî yollara başvuruldu. Han'ın Batı Bölgeleri'ndeki ilk zaferinden sonra Hunlar'la Han arasında hiç bitmeyecek bir mücadele de başlamış oldu.

Han, Batı Bölgeleri'ne saldırmakla ikinci bir cephe açmıştı. Hunlar savaşı bölgeden uzak tutmayı denedilerse de Han kararlıydı. Wudi'nin saltanatı biterken, Hunlar'a karşı savaş politikası iflas etmiş, Batı Bölgeleri'nin ele geçirilmesi beklentileri karşılamamıştı. Buna Karşın Hun-Han ilişkileri yeni bir döneme girmişti. Heqin'in bitirilmesi Han'ın yeni bir sistemi yürürlüğe koyma iradesiyle eş zamanlı gerçekleşmiştir. Wudi artık cihanşümul bir yeryüzü hükümdarı olarak çevre devletlere boyun eğdirmeyi düşlüyordu. Elbette bunun önündeki en büyük engel Hunlar'dı. Hunlar'a Han dünya düzeninin dayatılması, Hun Chanyü'sünün Han'a bağlanmayı kabul etmesi, haraç ödemesi, bir veliahtını Han sarayına esir göndermesi, çağrı geldiğinde Han'ın savaşlarına yardımcı kuvvetle katılması gerekiyordu. Bu yeni sistem *Gong Sistemi* olarak bilinmektedir. Aslında sistem Muharip Devletler Çağı'nda yaygın bir uygulamaydı. Fakat Han döneminde imparatorluk ideolojisine uygun biçimde sistemli hale getirilmiştir. Hunlar'la ilişkilerde Heqin'den Gong'a geçilmesi pek kolay gözüküyordu. Wudi, Zhang Qian'ın planına güvenerek bir taraftan Batı Bölgeleri'ni Hunlar'dan koparmaya ve kendine bağlı haraçgüzar (vergi veren) bir vassal devlete dönüştürmeye çalışıyor, bir yandan da yetenekli generallerinin baskınlarıyla Hunlar'ı zayıflatmaya çalışıyordu.

M.Ö. 60'ta Hunlar Batı Bölgeleri'nden çekilirken siyasal birliklerini de kaybettiler. Verasetteki belirsizlik, bir anda beş chanyüsü (kağan) bulunan bir siyasî keşmekeş yarattı. Bu parçalanma, chanyülerden Ho-han-ye'nin tarihî bir karar alarak Gong sistemine geçmeyi kabul etmesine ve Doğu Hunlar'ın Çin esaretine girmesine yol açtı. Buna karşılık Ho-han-ye'nin kardeşi Çi-çi Çinlileşmeyi şiddetle reddetti ve Batı Hun Devleti'ni kurdu. Böylece Çin tarihsel entrikalarıyla böl-parçala-yönet hedefine ulaşmış oldu.

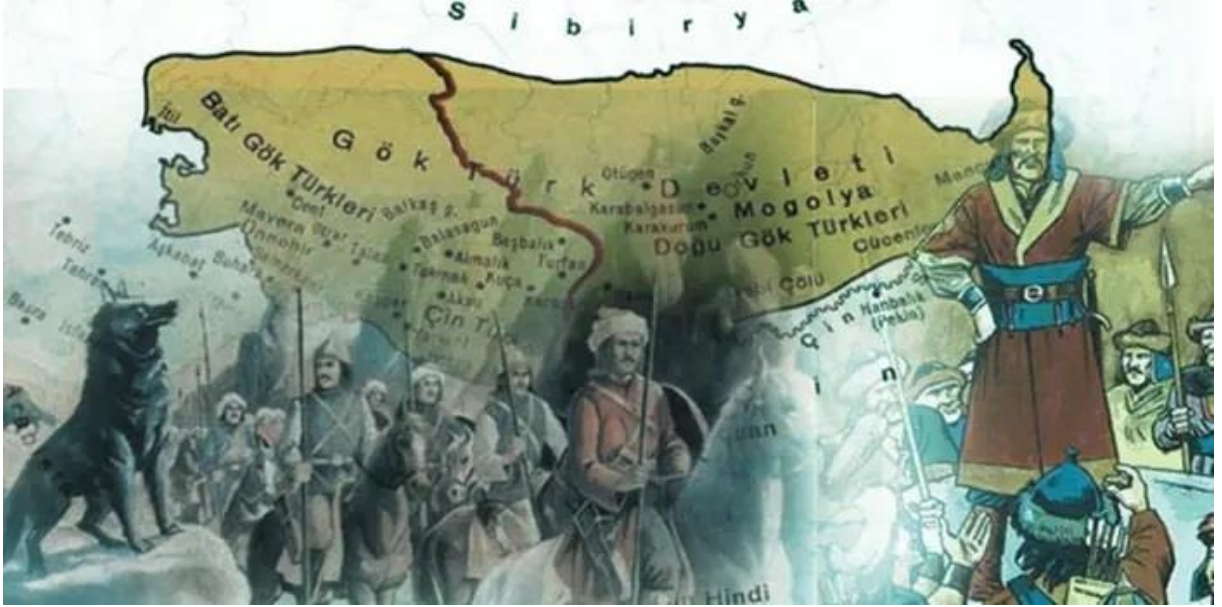
KAYNAKÇA

- Google Akademik
- Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi

KÜRŞAD VE 40 ÇERİSİ

Eski Türkçe 'de Kür "iyi", Şad ise bir yöreyi yönetmek için gönderilen demektir. Asıl adı Şu Tigin'dir. Kürşad, amcası Kara Kağan'ın adını almıştır. MS.600'lü yıllarda Köktürk hükümdarı olan Çuluk Kağan'ın oğludur. Kürşad'ın babası 621'de üvey annesi Çin prensesi (İ-çing Hatun) tarafından zehirlenince, yerine Kara Kağan hükümdar oldu, Köktürkler hem Çin'le hem de aynı soydan oldukları Sırtarduş Bayurku, Dokuz Oğuz ve Uygurlarla savaşıyorlardı.

O yıl şiddetli kuraklığın ardından Çinliler bu fırsatı Türklere saldırmak için kullandılar. Savaştan sonra Kara Kağan esaret altında öldü. Yenilginin ardından Çinlilerle anlaşma yapan Köktürk Prensi "Sirba" ülkenin başına geçti. Ancak Kürşad ve Türk önderleri, esir alınmayı ve vatanlarını kaybetmeyi kabul edemedi. Plana göre Çin hükümdarı (Tai Sung) kaçırılacak ve fidye olarak yurtlarını ve saraylarında hapsedilen Türk liderlerinin serbest bırakılması için istenecekti.

Her gece kılık değiştirerek şehirde devriye gezen hükümdar, o gece sarayda kalmayı tercih etmiş. Sağanak yağışa rağmen Kürşad ve kırk asker davalarından vazgeçmedi ve saraya saldırdı büyük bir savaş çıktı.

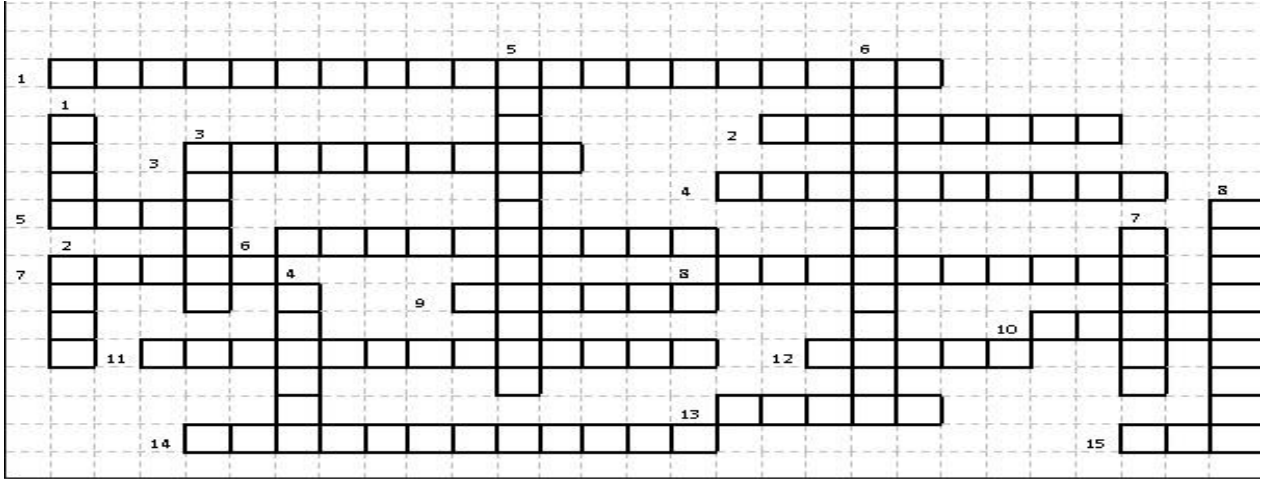
Yüzlerce Çinli asker öldürülse de Kürşad ve askerleri savaşmaya devam etti. Askerlerin kanaması artmaya başlayınca

Kürşad ve askerleri Çin sarayından aldıkları atlarla memleketlerine çekilme girişiminde bulundular. Ancak Vey Irmağı engel oldu. lmekten başka çaresi yok. O gece Kürşad ve kırk askeri kılıçları yere düşene kadar savaştı. Onurlu bir şekilde ölürler. Çin kaynaklarında Kürşad ve askerleri övülmekte ve beğenilmektedir. Bu kanlı muharebeden sonra Çinliler o kadar korktular ki esir alınan 100.000 Türk' serbest bıraktılar.

Çin kaynakları, Çin hükümdarı Taizong'un daha önce Kürşad'ın böyle bir girişimde bulunacağını belirlediğini ancak zamanlamayı tahmin edemediğini belirtti. Saldırıdan sonra imparator, Türklere karşı daha barışçıl bir yaklaşımı tercih etti. İlk hareket Kilibi Han'ın Göktürk hükümdarı ilan edilmesiyle başlamıştır. Ardından Çin heyeti iyi niyet elçisi olarak Türk lider ve liderlerle görüşmek üzere toplandı. Efsane ortalıkta dolaşınca 41 yıl sonra özgürlüklerini ilan ettiler. En sonunda Türk ulusu Kutluk şad (İlteriş Kağan) ve Bilge Tonyukuk tarafından 682 yılında II. Köktürk Devleti çatısı altında toplanırlar.

Aslı Kevser YALVAÇ 10-A

Soldan Sağa : 1 - Oğuzlar tarafından 1038 yılında kurulan ve Anadolu'nun Türkleşmesini sağlayan devlet 2- Büyük Selçuklu Devleti'nin döneminde Anadolu'nun Türkleşmesinin olduğu, Anadolu'da ilk Türk devletlerinin kurulduğu hüküm dar dönemi 3- Malazgirt Savaşı ile Anadolu'nun kapılarını Türklere açan Büyük Selçuklu hüküm dar 4- Afganistan çevresinde Alp Tekin tarafından kurulan devlet 5- Selçuklu Devleti'nde bir kısım asker ve devlet görevlilerine belirli bölgelerden vergi kaynaklarının tahsis edilmesi ve buna karşılık olarak onlardan devlet için hizmet beklenen esusu 6 - Büyük Selçuklu Devleti'nin fiilen kuruluşunu sağlayan, Gaznelilerin yıkılmasına sürecine girmesine yol açan savaş 7- 1260 yılında İlhanlı ordusunu Ayn-ı Calt Savaşı'nda yenilgiye uğratan Memlük hüküm dar 8- Karahanlılarda ilk Müslüman Türk hüküm dar 9- Selahaddin-i Eyyubi'nin Haçlıları yenilgiye uğratarak Kudüs'ü ele geçirdiği savaş 10- Mercidabık ve Ridaniye Savaşları ile Memlükleri yenilgiye uğratarak bu devlete son veren Osmanlı hüküm dar 11- Hindistan'a 17 sefer yaparak İslamiyet'in bu bölgede yayılmasını sağlayan hüküm dar 12- Türklerin İslamiyet'e geçmelerini sağlayan Çinlilerle Araplar arasında yapılan savaş 13- İslam hukukuna göre, bir mü'minin ahnteri ile kazandığı malından bir bölümünü, insanların hayırına olacak bir iş için ebediyen tahsis ve tevkif etmesi 14- Büyük Selçuklu Devleti'nden ayrılarak Anuş Tigin tarafından kurulan ve Yassıçemen Savaşı'ndan sonra yıkılan Türk-İslam Devleti 15- Güzel yazı yazma sanatı

Yukarıdan Aşağıya : 1 - Tasavvuf ehli, mutasavvıf 2- İlk Türk İslam devletlerinde adalet işlerine bakan görevli 3- Batinilerin müstahkem kalesi 4- Karahıtaylılara Katvan Savaşı'nda yenilen ve 1153 yılında Türkmenlere esir düşen 1157 yılında ölümüyle devlet sona eren Büyük Selçuklu hüküm dar 5- Karluk, Yağna ve Çiği Türkleri tarafından kurulan İlk Türk İslam Devleti 6- Mısır'da Abbasilerden ayrılarak kurulan İlk Türk-İslam Devleti 7- Sultan Sencer'in Karahıtaylılara yenildiği savaş 8- Anadolu'nun kapılarını Türklere açan, Anadolu'da ilk Türk Devletlerinin kuruluşuna ve Haçlı Seferlerinin başlamasına yol açan savaş

KISSADAN HİSSE

Yavuz Sultan Selim 1515 yılında Dulkadiroğlu Alaüddeve'yi Turnadağ Savaşı'nda mağlup etmiş ve bu ülkeyi sınırları içine katmıştı. Ancak Mısır Sultanı Kansu Gavri elçi yollayarak bu fethi protesto etmişti. Elçi Yavuz Sultan Selim'e:

-Hutbelerinde sultanımızın adı okunan memleketleri iade ediniz, dediğinde Yavuz Sultan Selim şöyle cevap verdi:

-Sultanına söyle, hutbe ve sikkede adının muhafazasını bizim memleketimiz Anadolu'da değil, Mısır'da düşünsün.

Elçi başını eğip:

-Ben bunları sultanıma nasıl söylerim. Siz bir elçi gönderin de o söylesin, deyince Yavuz:

-Elçiye lüzum yok, ben geliyorum, demiştir.